

چالش های تعطیلات دوران کرونا و افت تحصیلی دانش آموزان

سجاد قلخانی

کارشناسی ارشد علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی

چکیده:

در چند ماه گذشته با گسترش کرونا چشم انداز آموزش شدیداً دستخوش تغییر شده است.

کرونا ویروس با تغییر به پاندمی جهانی در سال 2020 مشکلات و چالش های بسیاری بر جهان تحمیل نمود که جهت جلوگیری و پیشرفت مرگ و میر بسیاری از سازمان های دولتی به خصوص نظام تعلیم و تربیت وارد عصر جدید از آموزش مجازی شد ، تعطیلات برای بسیاری از دانش آموزان تهدید میتواند محسوب شود آن دسته از دانش آموزان شرایط مساعد مالی در خرید تجهیزات مجازی ندارند و والدین سواد کافی در هدایت تحصیلی این دسته از دانش آموزان نیست، متعاقباً باعث ترک تحصیلی و افت تحصیلی خواهیم بود. هدف از این پژوهش چالش های تعطیلات دوران کرونا و افت تحصیلی دانش آموزان می باشد.

کلمات کلیدی: کرونا- افت تحصیلی- دانش آموزان-مدارس- آموزش

مقدمه :

در عصر جدید و در کشاکش رقابت میان جوامع، کشورها در تلاش هستند تا نقش آموزش را در توسعه ملی و ارتقای دانش و تکنولوژی مورد توجه قرار دهند. از این رو نقش آموزش در توسعه اجتناب ناپذیر است. در واقع میتوان گفت که یکی از پر ارزش ترین منابعی که جامعه در اختیار دارد، مدارس است. [1]

در غالب کشورهای پیشرفته و کشورهای در حال توسعه، حل مسائل و رفع نیازمندی های اهداف توسعه ملی را مدارس و دانشگاهیان تحقق بخشیده اند. اختلاف اصلی که باعث تفاوت معنادار بین وضعیت کشورهای پیشرفته و توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه شده است، آنان به نوع نگرش آنها به توسعه علمی و ارزش گذاری این عامل حیاتی و پایه اصلی توسعه است. هر چه آموزش بیشتر و با کیفیت بهتر ارائه شود، توسعه ملی سریعتر صورت خواهد پذیرفت. [2]

تغییرات اجتماعی، اقتصادی و فناورانه دهه های گذشته، آموزش را برای همه بیش از پیش حیاتی کرده است؛ بنابراین، نظامهای آموزشی در سطوح مختلف در سطح جهان تلاش میکنند تا با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات فرصت های آموزشی برابر و موثری را برای همه فراهم نمایند. [3]

آموزش الکترونیکی یکی از مهمترین کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در دوران کرونا به حساب می آید که به سرعت در حال تبدیل شدن به فناوری برجسته و غالب در آموزش از دور است، همچنان که گزارش مرکز ملی آمارهای آموزشی در ایالت متحده حدود یک دهه پیش نشان داد آموزش از دور از طریق

اینترنت، نه تنها رایجترین فناوری، بلکه دارای سریعترین رشد در این زمینه میباشد و در سالهای آتی یک شاه راه در حال رشد برای یادگیری از طریق فناوری خواهد بود. [4]

شرایط کرونایی و تغییر روند آموزشها در مدارس، جدا از تکمیل نبودن زیرساختهای آموزش مجازی و آماده نبودن دانش آموزان، آسیبهای آموزشی جدی به دنبال داشت که می تواند سبب افت تحصیلی دانش آموزان شود؛ هرچندکه شرایط تحصیل مجازی با وجود خطرات شیوع کرونا ناگزیر بود؛ اما باید با ساماندهی اوضاع فصل جدید تحصیل در دوران پسا کرونا یعنی بهره گیری از فناوری های جدید در آموزش به شیوه ای درست و آنطور که متولیان امر به آن اذعان دارند، به کار گرفته شود که برخی از این عوامل مربوط به ساز و کارهای مدیریتی، برخی مربوط به موضوع آموزش و برخی مربوط به خانواده است. [5]

مجازی شدن آموزش، تعطیلی مدارس، مشکلات اقتصادی خانواده ها، نبود زیر ساختهای فناوری و چالشهای معلمان و دانش آموزان باعث به هم خوردن نظم و ساختار سیستم آموزشی طی دو سال شیوع کرونا در سطح کشور شده است و در کنار این موارد افت تحصیلی پنهان را نباید نادیده گرفت. [6]

ما در این پژوهش به بررسی چالش های تعطیلات دوران کرونا و افت تحصیلی دانش آموزان می پردازیم.

روش و تحقیق :

برای یافتن مستندات مرتبط به نگارش این مقاله مروری در پایگاه های داده های گوگل و یاهو با استفاده از کلمات کلیدی کرونا-افت تحصیلی-دانش آموزان-مدارس-آموزش در پایگاه پاپمد و در پایگاه های جهاد کشاورزی با استفاده از کلیدواژه های مقالات مروری در بازه زمانی 2015 تا 2021 جست و جو شد که در این بازه زمانی بیش از 60 مستند جمع آوری و بررسی شد.

برای انتخاب مستندات لازم ابتدا عناوین یافت شده توسط موتور جست و جو از نظر موضوعی بررسی شد. و مطالب یافت شده در چهار گروه درگاه اینترنتی - کتاب-مقاله و راهنمای مقاله نویسی تقسیم شدند.

یافته های تحقیق:

همه گیری ویروس کرونا و حضور نیافتن دانش آموزان در مدارس و کلاس درس می گذرد. افت تحصیلی، وابستگی بیشتر به والدین به جای نظام آموزشی و بروز ناهنجاری های اجتماعی در دانش آموزان از حواشی آموزش مجازی است اما در این میان نگرانی والدین از سلامت فرزندان و نگرانی مسئولان از تبعات آینده آموزش مجازی برای نظام تعلیم و تربیت هر دو بجا و منطقی است. [7]

از سوی دیگر بررسی‌ها نشان می‌دهد برای تعداد زیادی از خانواده‌ها به دلیل درآمد کم، همچنان تأمین هزینه اینترنت و خرید تلفن همراه برای فرزند خود و یا در بعضی منازل با توجه به تعداد دانش‌آموز بیشتر، خرید تبلت برای استفاده از بستر فضای مجازی و شاد، به یک معضل تبدیل شده است که در چنین شرایطی نمی‌توان انتظار داشت این دانش‌آموزان بتوانند با دغدغه‌های فراوان، به خوبی از آموزش‌های راه دور استفاده کنند. [8]

محققان حوزه روانشناسی تأکید دارند یادگیری از طریق تعامل جمعی بهترین شیوه مؤثر در ارتقای مهارت‌های فردی، اجتماعی است، افت مشکلات یادگیری دانش‌آموزان نوجوان در دوران شیوع کرونا را باید درک کرد، ولی این موضوع نباید توجیهی بر تلاش نکردن و یا کم کاری والدین و مربیان در امر یادگیری دانش‌آموزان شود، کمک به نوجوان برای کنار آمدن با استرس کلاس‌های مجازی چالش‌برانگیز است، با این حال، روش‌هایی وجود دارد که والدین می‌توانند به نوجوان خود کمک کنند تا از پس این کار برآید. [9]

راهکارهای مشارکت والدین برای بهبود یادگیری و افت تحصیلی دانش‌آموزان:

والدین در کاهش مشکلات یادگیری فرزندان در شرایط کرونایی، با توجه به شیوع بیماری کرونا آموزش آنلاین فرزندان امری اجتناب‌ناپذیر برای خانواده‌ها است، در واقع با شیوع بیماری کرونا و تعطیلی مدارس، آموزش آنلاین با وجود مزیت‌هایی که داشته است یک نوع دیگر از روش آموزش را به خانواده آموخته است. با آموزش آنلاین در دوران کرونا مشکلات تحصیلی، تربیتی و رفتاری دانش‌آموزان بیشتر شده و با کاهش تعاملات جمعی کودکان و نوجوانان مشکلات جسمی مانند چاقی را به همراه داشته است. [10]

والدین باید کلاس‌های مجازی فرزندان را جدی بگیرند. در ابتدای شیوع بیماری کرونا برخی خانواده‌ها بر این باور بودند که این کلاس‌ها چندان جدی نیستند؛ باید بدانیم آموزش تعطیل نمی‌شود و به فرزندان هم بیاموزند همان طور که در کلاس حضوری در مدرسه قواعد و قوانین را رعایت می‌کرد، باید در کلاس آنلاین نیز همه موارد را رعایت کند و پدر و مادر مقتدر می‌تواند این درخواست را از فرزند نوجوان داشته باشند. [11]

آماده کردن فضای خانه برای یادگیری مجازی فرزندان لازم است، باید خانواده فضای خانه را بدون آلودگی صوتی کنترل کنند تا فرزندان نوجوان آنها در کلاس آنلاین تمرکز داشته و دچار حواس‌پرتی نشوند. والدین استرس‌ها را از فرزندان دور کنند و مرتب منفی‌بافی نکنند و از نکات منفی آموزش آنلاین صحبت نکنند چرا که توجه نکردن به این نوع رفتارها باعث ایجاد ناامیدی و افزایش استرس فرزند نوجوان می‌شود. [12]

اختلال یادگیری وافت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از مشکلات یادگیری است و اگر دانش‌آموزی با این معضل مواجه است، والدین باید علت این موضوع را مدنظر قرار دهند، متخصصان تعلیم و تربیت و روانشناسان اعتقاد دارند والدین ارتباط نزدیکی با دانش‌آموز دارند و به مشکل او هم آگاه هستند. [13]

زمانی که دانش‌آموز مشکل افت تحصیلی پیدا کرد باید والدین دلیل آن را پیدا کنند که آیا اختلال یادگیری دانش‌آموزان تحولی و رشدی است یا فرزند آنها از اول دبستان در خواندن، دیکته، ریاضی و بدخط بودن مشکل داشته و از آن زمان درمان نشده است و در دوران نوجوانی هم این اختلال یادگیری را دارد. [14]

سه حیطة افت تحصيلی دانش آموزان:

بی‌علاقگی و بی‌هدفی دانش آموزان در شیوع بیماری کرونا یادگیری آنها را کاهش می‌دهد. یکی از مهم‌ترین عوامل سرگرم شدن دانش آموزان به بازی‌های تلفن همراه و رایانه است و بی‌انگیزگی فرزندان به درس خواندن را به دنبال دارد.

افت تحصيلی دانش آموزان در دوره دبستان در سه حیطة خواندن، نوشتن و ریاضی است. اگر فرزند در دوره دبستان هم مشکلات یادگیری در درس ریاضی و دیکته و خواندن و نوشتن را داشته که درمان نشده است.

دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری درمان نشده است، اما اگر دانش‌آموز تا دوره دبیرستان در درس وضعیت خوبی داشته و در دوران کرونا به دلیل مسائل آموزش نادرست، مسائل خانواده یا مشکلات عاطفی این شرایط را ندارد دچار افت تحصيلی شده است. [15]

روند افزایشی افت تحصيلی و اختلال یادگیری در پساکرونا:

دانش آموزانی که اختلال یادگیری دارند مهم است، پژوهش‌ها در دنیا نشان می‌دهد در پساکرونا روند افزایشی اختلال یادگیری را خواهیم داشت، به دلیل اینکه خانواده‌ها از انجام تکلیف‌های درسی شکایت دارند.

در فضای مجازی دانش‌آموز به صورت آنلاین حضور دارد و انجام تکالیف درسی و دستورات عملی هیچ تفاوتی با کلاس‌های حضوری ندارد و دانش‌آموزان هم موظف به انجام

آن با مشارکت والدین هستند، فرزندان که مشکلات بیش فعالی و اختلال یادگیری و مسائل رفتاری دارند باید والدین نظارت و مشارکت بیشتری بر آموزش آنلاین آن‌ها داشته باشند. [16]

ویروس کرونا، تغییر و تحول را بر همه حوزه‌ها و عرصه‌های زندگی اجتماعی تحمیل کرد و آموزش و پرورش را به سوی آموزش‌های مجازی سوق داد.

شیوع ویروس کرونا معادلات و نظم موجود در تعلیم و تربیت را به هم زد به گونه‌ای که دیگر معلم و دانش آموز محور اصلی تعلیم و تربیت نیست و مدرسه از مکان اصلی و مبدا آموزش خارج شده است که این موضوع مهم سبب دغدغه اصلی والدین شده زیرا فرزندانشان به یکباره وارد دنیای آموزش از راه دور و فضای مجازی و گرداب شبکه‌های آسیب‌زای اجتماعی شدند.

همه‌گیری ویروس کرونا تعطیلی مدارس را رقم زد و این موضوع زمینه ساز مشکلات زیادی برای خانواده‌ها از نظر وقت گذاشتن برای آموزش فرزندانشان در کلاس‌های مجازی، پرداخت هزینه‌های گزاف اینترنت، تامین تجهیزات نوین آموزشی و حتی سرگرم شدن فرزندان با بازی‌ها و سرگرمی‌های اینترنتی شد. [6-11]

نبود ارتباط چهره به چهره معلم و دانش‌آموز، بیسوادی برخی والدین و ناتوانی آنها در هدایت تحصیلی فرزندان و رفع اشکالات درسی آنها، مشغله فراوان برخی والدین در پی خسارات اقتصادی و معیشتی ناشی از شیوع ویروس کرونا، بی‌توجهی دانش‌آموزان به آموزشها، سرگرم شدن دانش‌آموزان در دنیای مجازی و کاهش ساعات درسی در بستر فضای مجازی، فراقط طولانی آنان در خانه و انجام ندادن تکالیف و عدم تلاش برای رفع اشکالات درسی را می‌توان از جمله دلایل اصلی افت تحصیلی دانش‌آموزان نام برد.

بخشی از این افت تحصیلی که در دانش آموزان دیده می شود به ضعف مهارت های فردی برمی گردد چون آنان یاد گرفته اند تحت فشار سیستم آموزشی برنامه ریزی کنند و فاقد خود تنظیمی هستند.

ورود بی مقدمه آموزش مجازی به کشور همزمان با شیوع ویروس کرونا و ماندگاری آن، نگرانی بابت افت تحصیلی دانش آموزان در پایه های مختلف تحصیلی را به صورت جدی مطرح می کند که لازم است بابت کاهش نگرانی ها و رفع آن مکمل های آموزشی دیده شوند. [14]

نبود تعاملات در آموزش مجازی :

آموزش مجازی در شرایط سخت کرونایی راهی برای جلوگیری از رکود تعلیم و تربیت است که تاکنون برای همه دانش آموزان به طور یکسان سودمند نبوده و موجب شد تا بین دانش آموزان و معلمان در کلاس درس فاصله بیفتد.

یکی از دلایل اصلی افت تحصیلی دانش آموزان در فضای مجازی را عدم ارتباط چهره به چهره میان معلم و دانش آموز می باشد. انتقال احساسات و نیز برقراری تعاملات انسانی و بین فردی موجب شده تا شاهد افت تحصیلی در میان دانش آموزان شویم.

افت تحصیلی تنها شامل تجدیدی و مردودی دانش آموزان نیست بلکه وقتی آموخته ها و توانایی دانش آموز از آنچه انتظار می رود کمتر باشد، افت تحصیلی روی داده است که شیوع ویروس کرونا این مفهوم و آسیب را در عرصه تعلیم و تربیت مجازی در جامعه پر رنگ تر کرد.

همه شلوغ کاری ها و مسائلی که دانش آموزان در مدارس ایجاد می کنند اما بازهم رابطه صمیمانه بین معلم و دانش آموزان وجود دارد که این مهم در درس خواندن آنها تاثیرگذار است.

افت تحصیلی فاجعه بار نبوده اما آموزش مجازی آنگونه که باید نتوانسته برای دانش آموزان در فرآیند یادگیری موثر باشد.

شیوه های تدریس مجازی باعث شده که والدین به ویژه آن ها که شاغل هستند، به دلیل فشارهای ناشی از کار و امور روزمره و مشکلات زندگی توان رسیدگی کافی و همراهی با دانش آموز را نداشته باشند و نتوانند فرزندانشان را کنترل کنند که این موضوع چالش هایی در پی داشت. [14-13]

استفاده از روش های سنتی:

یکی از مشکلات آموزش مجازی را همان استفاده معلمان از همان شیوه های سنتی در کلاس درس برشمرد و افزود: آموزش مجازی با آموزش حضوری تفاوت زیادی دارد ولی معلمان همچنان از همان روش های سنتی در این فضا استفاده می کنند.

بیشتر معلمان دارای میانگین سنی بالا هستند و آشنایی کافی با روش های تدریس در شبکه های اجتماعی ندارند و از همان روش های سنتی در تدریس استفاده می کنند.

شرایط کرونایی، سیستم آموزشی مدارس بدون هیچ زیرساخت و آمادگی وارد فضای آموزش مجازی شد و فرصتی نیز برای آموزش معلمان برای تدریس در این فضا به وجود نیامد. [17]

این کوچ اضطرابی برای دانش آموزان افت تحصیلی بوجود آورد که در سال تحصیلی آینده باید با استفاده از راهکارهای مناسب از آسیب های آموزش مجازی پیشگیری کرد.

خانواده ها نیز با فرهنگ استفاده بهینه از گوشی ها و تجهیزات هوشمند آموزشی به عنوان ابزاری برای زندگی اجتماعی آموزش ندیده بودند. [16]

ریزش تحصیلی:

بابت رفع پیامدهای منفی آموزش مجازی باید مکمل های آموزشی دیده شود.

دانش آموزان مقطع ابتدایی به واسطه قرار گیری در موقعیت یادگیری داده های اولیه علمی و و شکل گیری ذهنیت علم آموز در بدترین شرایط قرار دارند.

آموزش مجازی با ضعف هایی که دارد تمامی یادگیری ها در مقطع ابتدایی را با چالش مواجه کرد.

در سال های آینده شاهد حضور دانش آموزان در کلاس های درس با انباشتی از مطالب و اطلاعات اولیه یاد نگرفته خواهیم بود.

آموزش های غیرحضور بر خلاف آموزش چهره به چهره نیازمند مهارت خود تنظیمی است، یعنی خود دانش آموز باید مسوولیت بپذیر باشد و به دنبال منابع علمی برود.

تا قبل از شیوع ویروس کرونا دانش آموزان مجبور بودند به صورت حضوری تحصیل کنند اما با شیوع این ویروس و تعطیلی مدارس این روش آموزشی نیزکنار رفت

و آموزش فضای مجازی روی کارآمد که نتوانست جایگزین خوبی برای آن باشد. [18]

نتیجه گیری:

دانش آموزان و پرسنل مدارس به علت اعمال محدودیتهای سفر و فاصله گذاری اجتماعی (فیزیکی)، اقدامات ایزوله سازی، اعمال قرنطینه، بسته شدن مرزها به شدت تحت تاثیر گسترش ویروس کرونا قرار گرفته اند.

بر اساس گزارشهای جهانی در دوران کرونا، شواهد مشابهی وجود دارد که نشان می دهد، آموزشهای مجازی بویژه در دوره ابتدایی و در سنین اولیه، تاثیر نامطلوبی روی یادگیری مهارت های سواد پایه دانش آموزان داشته است. [19]

ویژگی فضای مجازی به شکلی هست که برای سنین ابتدایی نمیتواند بستر مؤثر و مناسبی باشد؛ چرا که

کودک نیاز دارد تا با معلمش ارتباط برقرار کند و از طریق انگیزه‌ای که معلم ایجاد می‌کند، تشویق شود تا مشارکت فعال داشته باشد؛ کودک نیاز به دست‌ورزی خیلی زیادی دارد تا بتواند مهارت‌های سواد پایه را یاد بگیرد و چنین چیزی در قاب کوچک موبایل واقعاً امکان‌پذیر نیست و دلیل افت می‌تواند ناشی از نوع آموزش مجازی و عدم تناسب با شرایط دانش‌آموزان باشد.

شواهد بین‌المللی نشان می‌دهد که افت‌های تحصیلی به این شکل عمدتاً پایدار هستند و قابل جبران نیستند. متأسفانه ایران جزو آن دسته از کشورهایی بود که در دوران همه‌گیری کرونا به طور مداوم تعطیل بود حتی بعضی از کشورها در دوران همه‌گیری کرونا مدارس پیش دبستانی و دبستان را تعطیل نکردند، به دلیل اینکه مشخص شده بود انتشار بیماری در این گروه سنی کمتر است.

یکی از مهم‌ترین کارهایی که باید بعد از حضوری شدن مدارس انجام شود اندازه‌گیری میزان افت دانش‌آموزان در دوران آموزش مجازی است. [20]

با توجه به عملکرد ضعیفی که در آموزش حضوری پیش از بحران کرونا داشتیم، نبود پلتفرم و زیرساخت‌های فناوری مناسب که مشکلات دانش‌آموزان در سراسر کشور را پوشش دهد همچنین طبق آمارها که مشخص شد ۵/۳ میلیون از دانش‌آموزان به دلیل عدم دسترسی به سیستم‌های مناسب از تحصیل جا ماندند، بخش عمده‌ای از دانش‌آموزان ترک تحصیل کردند و آن دسته از دانش‌آموزانی که از نظر تحصیلی در سطح بالایی قرار داشتند با مشکلات به وجود آمده در پاندمی کرونا دچار افت‌های تحصیلی زیادی شدند.

منابع :

1-obo, J. L., Del Ser, J., Bifet, A., & Kasabov, N. (2019). Spiking Neural Networks and Online Learning: An Overview and Perspectives. *Neural Networks*, 121: 88-100.

2-Memar S, Adlypour S, Khaksar F. Virtual social networks and identity crisis (with emphasis on Iran's identity crisis). *Journal of Social Studies and Research in Iran*. 1391; 1 (4): 155-176.[Persian]

3-Mottaqinia MR, Visgarmi HA. Web-based education for students with special needs: concept, issues and design. *Exceptional education*.1398; 4 (6): 61-46. [Persian]

4-Mouratidou, K., Karamavrou, S., Karatza, S., & Schillinger, M. (2018). Aggressive and Socially Insecure Behaviors in Kindergarten and Elementary School Students: A Comparative

5-Study Concerning Gender, Age and Geographical Background of Children in Northern Greece. *Social Psychology of Education*, 23 (1): 259-277.

6-Niaz Azari K, Behnamofar R, Andy S. The effect of using information and communication technology in the learning of elementary school students. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*. 1391; (3): 31- 43. [Persian]

7-Raccanello, D., Brondino, M., Moè, A., Stupnisky, R., & Lichtenfeld, S. (2019). Enjoyment,

8-boredom, anxiety in elementary schools in two domains: Relations with achievement. *The Journal of Experimental Education*, 87 (3): 449-469.

9-Read, J. M., Bridgen, J. R. E., Cummings, D. A. T., Ho, A., Jewell, C. P. (2018). Novel

10-nCoV: early estimation of epidemiological parameters and epidemic predictions. *medRxiv*; 27 (2): 238- 244. doi: <https://doi.org/10.1101/2020.01.23.20018549>

11-Sanabria, O. B., Chavez, M. P., & Gómez Zermeño, M. (2018). Virtual educational model for

12-remote communities in Chocó, Colombia. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology*, 12 (2): 195-205-37. [Persian]

13-Arslan, G., & Allen, K. A. (2017). Complete Mental Health in Elementary School Children:

14-Understanding Youth School Functioning and Adjustment. *Current Psychology*, 23 (1): 1-10.

15-Carr, M., Horan, E., Alexeev, N., Barned, N., Wang, L., & Otumfuor, B. (2016). A longitudinal

16-study of spatial skills and number sense development in elementary school children. *Journal of Educational Psychology*, 112 (1): 53

17-Skulmowski, A., & Rey, G. D. (2017). Measuring Cognitive Load in Embodied Learning Settings. *Frontiers in Psychology*, 8, 1191. Sprang,

18-G., & Silman, M. (2013). Posttraumatic Stress Disorder in Parents and Youth After Health-Related Disasters. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 7(1), 105–110.

19-Sweller, J. (1988). Cognitive Load During Problem Solving: Effects on Learning. *Cognitive Science*, 12(2), 257–285.

20-Tong, Z.-D., Tang, A., Li, K.-F., Li, P., Wang, H.-L., Yi, J.-P., Yan, J.-B. (2020). Potential Presymptomatic Transmission of SARS-CoV-2, Zhejiang Province, China, 2020. *Emerging Infectious Diseases*, 26(5), 1052–1054.